

Горюшкіна Анастасія Ігорівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: Антощук А. О., доцент
кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНТАКТУ ПІД ЧАС ДОПИТУ

Допит – це процес передачі слідчому допитуваним інформації про розслідувану подію чи пов'язані з нею обставини і осіб. Показання які особа дає під час даної слідчої (розшукової) дії мають вагоме значення під час розслідування, звісно якщо воно є істинним. Не завжди опираючись лише на місце події можна дати адекватну оцінку вчинюваного діяння, саме тому і існує така слідча (розшукова) дія, як допит.

Мета допиту полягає в отриманні інформації, що сприяє встановленню істини у провадженні, а тому кожен слідчий має володіти та знати, як найкраще встановити психологічний контакт з допитуваною особою та що при цьому потрібно зробити.

Як вірно писав В. В. Баранчук, для ефективного налагодження психологічного контакту при допиті необхідно розробити ситуаційно обумовлені етапи, які будуть враховувати характер слідчої ситуації, дозволять спрогнозувати послідовність дій слідчого та розвиток події у цілому. Сформульовані етапи встановлення психологічного контакту повинні: регулювати процес установа, підтримання та закріплення психологічного контакту; допомогти ліквідувати дію негативних чинників та усунути перекручення, що виникають із природи формування психологічного контакту; враховувати рівні формування психологічного контакту; дослідити можливості ефективного застосування тактичних прийомів його встановлення при проведенні допиту та ін. [1].

На сьогодні в практичній діяльності працівники поліції обирають різноманітні тактичні прийоми допиту. Проте, як вірно відзначає О.М. Процюк, в ході досудового слідства з боку слідчого часто застосовується психологічний вплив на допитуваного з метою отримання повної та достовірної інформації. Проте не завжди цей вплив є законним та правомірним та не завжди слідчий вибирає доцільний для тієї чи іншої ситуації метод впливу на конкретну людину [2, с. 402].

Існує безліч методів та прийомів встановлення психологічного контакту, але основне правило, яким слід керуватись під час допиту це створення психологічного аналогу своєї поведінки та поведінки допитуваного, іншими словами «ввійти в його положення». При цьому

допитувана особа почне відчувати довіру та розуміння того, що слідчий розуміє мету, мотив та інші елементи його діяння.

При встановленні психологічного контакту, слідчий повинен оперувати можливостями і психології. У соціальній психології встановлення психологічного контакту можливе за такою схемою: а) первинного сприймання і впізнавання, в результаті чого формується перше враження про партнера; б) зближення, спрямованого на формування оцінки і самооцінки, розвиток рефлексорних стосунків, актуалізації настанови на спеціальні дії; в) спеціальної дії, що веде до прийняття міжособистісних ролей і визначення статусу спілкування; г) зчеплення, що характеризується зміцненням почуття «ми», формування норм спілкування і включення механізмів взаємовпливу [2].

У криміналістичній літературі розглядаються й інші етапи. Зокрема, В. А. Журавель більш повно згрупував етапи встановлення психологічного контакту при допиті в наступну систему:

1. Пошук інформації про особливості особи допитуваного, що здійснюється як у процесі підготовки так і під час допиту. Важливою умовою успішного виконання цього завдання є правильне сприйняття психологічного вигляду (обличчя) людини. Одним із методів отримання інформації про особу є діагностика його особистості під час допиту, що здійснюється безпосередньо через спостереження, бесіду та метод незалежних характеристик.

2. Вибір засобів та способу «входження» в контакт, де основним засобом установа психологічного контакту є коректна, тактовна поведінка слідчого, де такт, як комплекс психологічних рекомендацій, спрямованих на встановлення психологічного контакту, повинен поширюватись на порядок виклику, першу зустріч з допитуваним, тон, темп та обстановку допиту.

3. Створення атмосфери взаєморозуміння та доброзичливості між слідчим і допитуваним – важливий етап формування безконфліктної ситуації допиту [3, с. 19, 20].

Отже, правильне поєднання знань в галузі психології та криміналістики допомагає слідчим не лише встановити психологічний контакт з допитуваним, але й отримати достовірні відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, що має значення в подальшому на прийняття обґрунтованих процесуальних рішень.

Список використаних джерел

1. Баранчук В. В. Етапи формування психологічного контакту при допиті. Теорія і практика правознавства : електрон. наук. фах. вид. Харків, 2013. Т. 2, № 4. URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/63622> (дата звернення: 06.09.2020)

2. Процюк О.М. Застосування методів психологічного впливу під час допиту неповнолітніх. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. № 1. 2013. С. 402-412

3. Психологія допиту. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/1_DISK/UR_PSIX/html/31.htm (дата звернення: 06.09.2020)

4. Журавель В. А. Ситуационность тактических приемов при допросе потерпевшего. Криминалистика и судебная экспертиза. К. : Вища шк., 1985. Вып. 30. С. 18–24.

Грига Марія Андріївна,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ

Глобальні зміни, викликані пандемією коронавірусу торкнулися абсолютно всіх сфер життя людства на всіх континентах. Вплинули ці процеси і на характер злочинної діяльності. З одного боку, повсюдне закриття кордонів та соціальне дистанціювання швидко припинило чи значно уповільнило певні види злочинів. З іншого – зловмисники скористались нестабільною ситуацією та наживаються на стрімко зростаючому попиті на деякі товари та послуги.

Загалом у Європолі зафіксували швидке зростання рівня злочинності у зв'язку з пандемією [1]. Встановлено збільшення кількості шахрайств, крадіжок та фальшувань, а також злочинів, пов'язаних з використанням комп'ютерної техніки та інтернет-ресурсів. Кіберзлочинність швидко нарощує темпи, скориставшись тим, що багато людей обмежені у можливості вільно переміщуватися і значно більше часу проводять у Інтернеті. Такі активні дії криміналітету під час світової кризи становлять особливу загрозу для безпеки людей.

Необхідно зазначити, що у поняття «кіберзлочин» включаються різноманітні протиправні посягання, однак головною ознакою таких злочинів є використання комп'ютерної техніки, програмних продуктів, телекомунікаційних засобів та інших інформаційних технологій для реалізації злочинних цілей. При цьому такі прагнення можуть бути абсолютно різними: розкрадання коштів, якщо у злочинця є доступ до систем накопичення грошових ресурсів; збагачення – якщо злочинець реалізує шкідливе програмне забезпечення (віруси); розповсюдження інформації з обмеженим доступом; правопорушення, пов'язані з поширенням дитячої порнографії або расистських чи ксенофобних матеріалів; різні види шахрайств тощо.

На ефективність розслідування таких злочинів, як і будь-яких інших, впливає оперативність виявлення залишених злочинцями слідів та ефективне залучення спеціальних знань для їхнього дослідження. Унаслідок вчинення кіберзлочинів утворюються як традиційні в